

Høringsinnspill til Familie- og kulturkomiteen

«Barn som er pårørende, er ikke pasienter. De er ikke syke. De trenger ikke behandling. Men de har økt risiko for å utvikle egne helseplager på grunn av den risikoen som ligger i det å være barn som pårørende», skriver Pårørendesenteret i sin høring til Familie- og kulturkomiteen.

Høringsinnspill til familie- og kulturkomiteen, oktober 2022

Nesten er halv million barn og unge under 18 år i Norge er pårørende. Eksempelvis opplever 200 000 barn i Norge sine foreldres alkoholbruk som problematisk, mellom 6000 og 9000 barn opplever hvert år at en forelder kommer i fengsel, 6000 barn opplever hvert år at en forelder får kreft, og mellom 12 og 40% av alle barn i Norge lever i en familie hvor en av foreldrene har psykiske eller rusmiddelrelaterte problemer.

Til tross for at barn som pårørende kom inn i Helsepersonelloven i 2010, med tillegg av søsken og etterlatte i 2018, er det mange barn og unge som ikke får oppfølging i helsevesenet. Årsakene er sammensatte. Noen foreldre og søsken er ikke i kontakt med helsevesenet selv, og da er ikke berørte barn det heller. Andre ganger er det mangel på tid eller andre forhold i helsevesenet som gjør at oppfølgingen blir mangelfull.

Å ivareta barn som er pårørende er en plikt som er tillagt helsepersonell. Barn som er pårørende, har per i dag ingen egne rettigheter som motsvarer pliktlovgivningen. Pårørendesenteret ser det som svært viktig å gi et tilbud som ikke er avhengig av at helsepersonell er i kontakt med familien for at barn og unge skal kunne få kunnskap og støtte.

Pårørendesenteret driver tilbudet Ungepårørende.no med tilhørende nettprat, telefon og brevtilbud. Ungepårørende.no er en av få tjenester i Norge som gir et tilbud direkte til barn og unge uavhengig av om foreldrene mottar helsehjelp. Tilbudet er diagnoseuavhengig, gratis og anonymt. Vi tilbyr alderstilpassede fagartikler om ulike temaer som sykdom, egne og andres reaksjoner og svarer på spørsmål som barn og unge har.

Pårørendesenteret har eksistert siden 1998, men har siden 2017 hatt nasjonal status.

Pårørendesenteret tilbyr også kompetanseheving, undervisning og veiledning av fagpersoner som arbeider med barn som er pårørende. I tillegg til helsepersonell, yter Pårørendesenteret tjenester til skoler og barnehager og kan gi støtte og veiledning til foreldre om hvordan snakke med egne barn som det som skjer i familien.

I 2021 oppleve vi for første gang at vi var i kontakt med flere fagpersoner enn voksne pårørende, noe som viser et stort behov for veiledning og kompetanseheving blant fagpersoner. Å gi pårørende og pårørende barn støtte der de bor og av mennesker de er i kontakt med allerede, er ofte det beste. Pårørendesenteret kan støtte og veilede de nærmeste, og delta aktivt i møtet med barn og unge selv når det er nødvendig.

Barn som er pårørende, er ikke pasienter. De er ikke syke. De trenger ikke behandling. Men de har økt risiko for å utvikle egne helseplager på grunn av den risikoen som ligger i det å være barn som pårørende. Forebygging av helseplager og støtte til disse barna er alle voksne sitt ansvar, ikke bare voksne som arbeider i helsetjenesten.

Barn i familier med sykdom, rusavhengighet eller fengsling har oftere enn andre tilleggsutfordringer knyttet til utenforskap, dårligere økonomi og økt risiko for vold i nære relasjoner. Belastende pårøndererfaringen i oppveksten har betydning for helse hele livet.

Pårørendesenteret har tidligere fått støtte fra Familie- og kulturkomiteen gjennom tilskuddsordningen «Samhandling med barnevernet», 800 000 kr i 2020, 2021 og 2022. Denne ordningen vil Pårørendesenteret fortsette å søke på, selv om arbeidet ved senteret ikke begrenser seg til arbeid med barn og familier som er i kontakt med barnevernet. Pårørendesenteret vil også undersøke om andre ordninger vil være aktuelle å søke på.

Pårørendesenteret ønsker å oppfordre Familie- og kulturkomiteen til å satse på barn og unge pårørende gjennom å fortsette å gi støtte til Ungepårørende.no og tilbudene til voksne som skal støtte barn og unge som er i en pårørendesituasjon.

I tillegg er Pårørendesenterets erfaring at skal vi nå ut flere barn og unge med kunnskap om hva det vil si å være pårørende og om tilbudene ved senteret, kreves tilstedeværelse på flere arenaer hvor barn og unge er. Barn og unge er på skoler og i barnehager, men de er også på sosial medier som Tik Tok og YouTube. Pårørendesenteret ønsker å fortsette å utvikle - samt videreutvikle - gode og tilgjengelige ressurser som er lette for barn og unge å finne fram til og benytte.

I 2017 utgjorde de øremerkede midlene fra statsbudsjettet ca 80% av det totale budsjettet for Pårørendesenteret. Gjennom de siste årene har det vært økt pågang og etterspørsel, uten at tilskuddet har økt tilsvarende. Søknader til om lag 150 ulike tilskuddsordninger sendes årlig fra Pårørendesenteret. Senteret sørger på denne måte selv for dobling av driftsbudsjettet, men arbeidet med søknader er svært omfattende og medfører ressursbruk til slikt arbeid framfor faglig arbeid mot målgruppene. I tillegg er prosjektmidler en lite forutsigbar inntektskilde som ikke legger til rette for et stabilt fagmiljø for medarbeidere ved Pårørendesenteret.

Pårørendesenteret er bekymret for hva fjerningen av øremerkede midler fra statsbudsjettet vil ha å si for Pårørendesenterets framtid, og håper på støtte også fra Familie- og kulturkomiteen til vårt videre viktige arbeid.

Tekst:

Anne Kristine Bergem

Spesialist i psykiatri